

עץ הדעת טוב ורע

פרשת בראשית תשע"ט

ויטע ה' אלקים גן-בעדן מקדם וישם שם את-האדם אשר יצר

The LORD God planted a garden in Eden, in the east, and placed there the man whom He had formed.

ויצמח ה' אלקים מן-האדמה כל-עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע

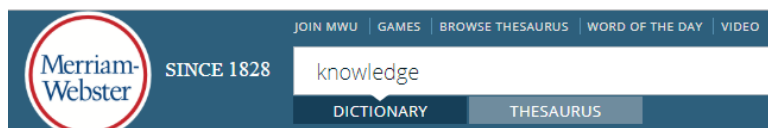
And from the ground the LORD God caused to grow every tree that was pleasing to the sight and good for food, with the tree of life in the middle of the garden, and the tree of knowledge of good and bad.

והיפה בעיני כי האדם היה עושה בטבעו מה שראוי לעשות כפי התולדת כאשר יעשו השמים וכל צבאם פועלי אמת שפעולתם אמת ולא ישנו את תפקידם ואין להם צמעשיהם אהבה או שנאה ופרי האילן הזה היה מוליד הרצון והחפץ שיצחרו אוכליו בדבר או בהפכו לטוב או לרע ולכן נקרא "עץ הדעת טוב ורע" כי ה"דעת" יאמר בלשוננו על הרצון כלשונם (פסחים ו) (לא שנו אלא שדעתו לחזור ושדעתו לפנותו ובלשון הכתוב) [תהלים קמד ג](#) (מָה אָדָם וַיִּדְעֶהוּ: תחפוף ותראה בו יְדַעְתִּיךָ בְּשֵׁם) [שמות לג יב](#) (בחרתיך מכל האדם וכן מאמר ברזילי האדע בין טוב לרע שאבד ממנו כח הרעיון לא היה בוחר בדבר ולא קץ בו והיה אוכל מבלי שיטעם ושומע מבלי שיתענג בשיר והנה צעת הזאת לא היה בין אדם ואשתו המשגל לתאוה אבל צעת ההולדה יתחצרו ויולידו ולכן היו האיברים כלם בעיניהם כפנים והידים ולא יתבוננו בהם והנה אחרי אכלו מן העץ היתה צידו הבחירה וצרכונו להרע או להטיב בין לו בין לאחרים וזו מדה אלהית מצד אחד ורעה לאדם בהיות לו זה יצר ותאוה ואפשר שנתכוון הכתוב לענין הזה כשאמר אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְהָמָּה בָּקָשׁוּ: תְּשַׁבְּחוּ רַבִּים) [קהלת ז כט](#) (ה"יושר" שיאחוז דרך אמת ישרה וה"בָּקָשׁוּ: תְּשַׁבְּחוּ רַבִּים" שיבקש לו מעשים משתנים בבחירה ממנו וכאשר לווהו הקב"ה על העץ שלא יאכל ממנו לא הודיעו כי בו המדה הזאת רק אמר לו סתם "ומפרי העץ אשר בתוך הגן" כלומר הידוע באמצעותו לא תאכל ממנו והוא מאמר האשה אל הנחש והכתוב שאמר ויִמְעַץ הַדְּעַת טוֹב וְרָע לֹא תֹאכְל מִמֶּנּוּ: (להלן פסוק יז) הזכירו הכתוב אלינו בשמו

The Guide for the Perplexed

by Moses Maimonides translated by M. Friedländer

Through the intellect man distinguishes between the true and the false. This faculty [1903] Adam possessed perfectly and completely. The right and the wrong are terms employed in the science of apparent truths (morals), not in that of necessary truths, as, e.g., it is not correct to say, in reference to the proposition "the heavens are spherical," it is "good" or to declare the assertion that "the earth is flat" to be "bad": but we say of the one it is true, of the other it is false. Similarly our language expresses the idea of true and false by the terms *emet* and *sheker*, of the morally right and the morally wrong, by *tob* and *ra'*. Thus it is the function of the intellect to discriminate between the true and the false--a distinction which is applicable to all objects of intellectual perception. When Adam was yet in a state of innocence, and was guided solely by reflection and reason--on account of which it is said: "Thou hast made him (man) little lower than the angels" ([Ps. 8:6](#))--he was not at all able to follow or to understand the principles of apparent truths; the most manifest impropriety, viz., to appear in a state of nudity, was nothing unbecoming according to his idea: he could not comprehend why it should be so. After man's disobedience, however, when he began to give way to desires which had their source in his imagination and to the gratification of his bodily appetites, as it is said, "And the wife saw that the tree was good for food and delightful to the eyes" ([Gen. 3:6](#)), he was punished by the loss of part of that intellectual faculty which he had previously possessed. He therefore transgressed a command with which he had been charged on the score of his reason; and having obtained a knowledge of the apparent truths, he was wholly absorbed in the study of what is proper and what improper. Then he fully understood the magnitude of the loss he had sustained, what he had forfeited, and in what situation he was thereby placed.

knowledge noun

knowl·edge | \ 'nä-līj \

Definition of *knowledge*

- 1
 - a
 - (1) : the fact or condition of knowing something with familiarity gained through experience or *association*
 - (2) : acquaintance with or understanding of a science, art, or technique
 - b
 - (1) : the fact or condition of being aware of something
 - (2) : the range of one's information or understanding

// answered to the best of my *knowledge*
 - c : the circumstance or condition of *apprehending* truth or fact through reasoning : *COGNITION*
 - d : the fact or condition of having information or of being learned

// a person of unusual *knowledge*
- 2
 - a : the sum of what is known : the body of truth, information, and principles acquired by humankind
 - b *archaic* : a branch of learning

חכמה בינה דעת

4. בראשית ד:א

והאדם ידע את־חווה אשתו ותרר ותלד את־קין ותאמר קניתי איש את ה'

Now the man knew his wife Eve, and she conceived and bore Cain, saying, "I have gained a male child with the help of the LORD."

5. מלבים בראשית ב"ט

שטי"כ ילמה ננכשו דעת סוב ורע. וסבאר אללנו צמי' הו"כ שדעת הייט מה שהוקבע ננכשו צידיעה צרורס, כמו מה שמשני ע"י החושים והמושכלות רחבונות, או ע"י הרגשת הנפשיות, ומה צל. לשון דעת על הרגשת הנפש, ויודע צם לח אנושי ככות, שהוא הרגשת הכחאפ, והאדם ידע לח חוה אשמו, וק ולנעמי מודע לאיסק, הוא הרגשת אהבת הקרובים, ורגשה זו אל המוב והרע היחובי לא הרגיש אדם קודם החמא, כי נטשו לא הרגישה רק צורי המוב המוחלט והכלל והצינה, וצוריס הרעים שעל ידס נולדו לו הרגשוה הדשות, שחס סוב ורע ביחד, ר"ל סוב צנחני הגוף ורע צנחנית הנפש, לא שלמו צו עדיין, עד שאלל מטן הדשת שחא סול"י צו השטים האלה, וכמו שישנאלר טוד :

6. עולת רא"ה ב: רד

וכתבנו שענין עה"ד גרס כ"ז, שהבדל בין חכמה ודעת, חכמה נקרא שמכיר הדבר יודע ערכו ונמשך לו בבחירה גמורה, ודעת נקרא אחרי שהעמיק בחכמה ונמשך אחרי הדבר שהחכמה החליטתו, ונדבק בכל כוחותיו שהם לבד מהחכמה. והנה בדבר שכולו טוב הדעת הוא מעלה גדולה וחשובה, מעטרת את עצם החכמה, כמו עיקר הכל לדעת את ד' ב"ה, ע"י החכמה מכיר גדולתו ותפארת הדר מלכותו ית', ומ"מ עדיין הוא עומד מבחוץ, אע"פ שכיון שמכיר הדברים לאמתתם לא יעשה שום דבר נגד החכמה, ויראת ד' תהי' אוצרו, לשמור רגלו מלכד בשום דבר חטא ועון ח"ו, אבל כל כוחותיו עוד לא נכנסו להרגש הנמשך מהחכמה, וע"י עשק הדעת ומשיכת הרצון ימצא בו ענין הדעת, ואז לבבו ובשרו אל אל חי ירננו ויכמה לעבוד את ד' ית', ובאהבתו ישגה תמיד. זאת היא מעלת הדעת נוספת על החכמה. אבל לפ"ז נדע שאין הדעת דבר טוב כ"א בדבר שהוא טוב מכל צדדיו, ואין שייך אצלו כלל העברת הגבול, כי כל מה שיוסיף ויתדבק מוסיף אושר והצלחה, ולא בא עד מרום עוזה כלל, אבל בדבר שיש בו גם ענין הרע מאיזה צד, אע"פ שהחכמה טובה בו, שהרי עכ"פ יש בו דבר טוב וידע להמשיך ענין הטוב, מ"מ הדעת, שהיא קישור הכוחות והמשכתם בו, הוא דבר מפסיד מאד, כי כיון שימשכו גם הכוחות שאינם מבחינים ומכירים בו, ימשכו אחרי הרע כמו אחר הטוב, ויולד קלקול גדול. ואע"פ שבאמת בלעדי הדעת אין הכרה שלמה, מ"מ אין להכנס בשביל עדיפת ההכרה שיש בין החכמה אל הדעת בסכנת ההתדבקות ברע. וזה הי' פיתוי הנחש, שבכח עץ הדעת טו"ר הי' זה והי' אסור להדבק בו, וע"י האכילה נמשך הרצון וכל הכוחות שבאדם ונדבק בטוב וברע שבו ג"כ, ונמשך מזה שבכל דבר שהי' ראוי להשתמש רק בחכמה משתמש בדעת ונמשך קלקול מצד הרע שבו. וזהו יוסיף דעת יוסיף מכאוב, ולא אמר יוסיף חכמה יוסיף מכאוב, חלילה, החכמה תחי' את בעלי', רק אם במקום הדרוש חכמה יוסיף דעת יוסיף מכאוב, אע"פ שהוא מוסיף בהכרה של זה הדבר כל המוסיף גורע, וכדאמרו חכמים בעץ הדעת גופי' בסנהדרין (כט.), שנמשך המכשול מכל המוסיף גורע.

